

Radikaalin maantieteen kysymisestä ja viheliäisyydestä

Radikaali maantiede juureutuu eri multiin, kasvualustoihin ja -paikkoihin. Niinpä radikaaleiksi määritellyt tutkimustraditiot ovat viime vuosina ottaneet monia muotoja kansainvälisessä maantieteellisessä keskustelussa. Feministiset, anarkistiset, queerit, marxilaiset, antirasistiset ja -fasistiset, radikaalidemokraattiset, post- ja dekoloniaaliset ja postkapitalistiset tutkimustraditiot ovat kyseenalaistaneet maantiedettä perinteisesti ohjanneita oletuksia ja tottumuksia sekä tuottaneet uudenlaista tietoa mitä moninaisimmista yhteiskunnallisista ilmiöistä. Vastaavasti kriittinen luonnonmaantiede ja kriittinen GIS ovat muistuttaneet, etteivät tutkimuksen poliittisuus ja yhteiskunnallisen osallistumisen väistämättömyys koske ainoastaan ihmismaantiedettä.

Mikä tekee näistä suuntauksista ”radikaaleja”? Ehkä ennen kaikkea ymmärrys tieteen tarkoituksesta ja yhteiskuntasuhteesta – siitä miten tiede aina osallistuu yhteiskunnallisesti ja on yhteiskunnallisesti mahdollistettua ja muovattua. Lisäksi radikaalit traditiot esittävät, että tarkoin perustellun ja vastuullisesti kyseenalaistetun tiedon on osallistuttava maailmassa vallitsevien suhteiden muuttamiseen, miten ne sitten ymmärretäänkään. Ehkä radikaali on tässä mielessä myös ja ennen kaikkea (itse)ymmärrystä osallistumisesta ja vastakarvaisuudesta, poikkiteloin asettumisesta ja rikkaruohonjuurituson toiminnasta – toisin sanoen kriittisen yhteiskunnal-

lisen ymmärryksen ja osallistumisen vaateen sovitamisesta yhteen. Heppoisten ”kaikki on poliittista” -lausahdusten sijaan tämä tarkoittaa vaatimusta kysyä herkeämättä, mikä tekee tieteestä nimenomaan tiedettä ja tiedosta tietoa. Parhaimmillaan tieteen ”yhteiskunnallisuus” tarkoittaa entistä suurempaa ja polttavampaa vastuuta tieteellisestä tiedosta – ei suinkaan sen samastamista politikointiin. Tämä edellyttää sekä tieteenteoreettista perustattomuutta (kieltäytymistä lukkoon lyödyistä lähtökohdista) että jokaisen perustan kyseenalaistamista (niitä kuitenkin välttämättä hylkäämättä).

Tässä teemanumerossa radikaalia maantiedettä lähestytään liikkein, jotka sekä muistuttavat että eroavat kansainvälisestä keskustelusta. Esitämme kysymyksiä radikaalin maantieteistä ja maantieteiden radikaaliudesta tavoin, jotka eivät tiivisty akateemisen huomiotalouden brändeiksi tai manifesteiksi. Jos radikaalissa ylipäätään on jotain radikaalia, on se vaatimus ulottua alati pidemmälle ja syvemmälle juuristoon (lat. *radix*) – kyseenalaistaa herkeämättä, silti hellittämättä osallistumisen ja toiminnan vaatimuksesta. Herkeämättömyys merkitsee sitä, että juuristoissa ei voi tai saa olla kysymys perimmäisistä totuuksista vaan yksinkertaisesti kysymisen ja kyseenalaistamisen liikkeestä, joka ottaa aina kantaa yhteiskunnallisesti ja yhteiskunnallisuuteen(sa). Tämän takia maantieteen etumääreenä radikaali on ennen kaikkea

kysymys – ehkä kysymys kysymyksestä – joka on suunnattu yhteiskuntaan.

Radikaalius kumpuaa tieteenalan moninaisuudesta ja sen kyvystä asemoitua ajassa eläviin ristiriitoihin. Yhteiskunnallinen kritiikki on radikaali-maantieteelle tärkeä ennakkoehto ja kanssakulkija, mutta painopisteet viettävät kritiikistä osallistumisen tapojen ajattelemiseen, kehittelyyn, käsitteellistämiseen ja empiiriseen tarkasteluun. Riippuu vakavasti asiayhteydestä, mikä on missäkin tiedollisesti perusteltua, kuinka vallitsevat suhteet tunnistetaan ja kuinka järjestellinen tai hyvä määritellään. Tämä tarkoittaa vähintäänkin kahta asiaa. Ensinnäkin radikaalin tieteen tulee olla kontekstiherkkää, eli sen pitää pystyä toimimaan maailman moninaisuudessa vastoin valmiiksi asetettuja ja määriteltäviä kontekstien hierarkioita (ja oletusta tiettyjen kulttuuristen kontekstien automaattisesta relevanssista). Kontekstiherkkyys koskee elonkirjon massatuhoon yhteydessä yhä polttavammin yhteiskunnan luontosuhdetta – siis suhdetta, jota koskevan tiedon varaan koko tieteenalaidentiteettiä on ajoittain pyrittä perustamaan. Tästä juontuu tarve kysyä, mitä radikaali maantiede (voisi) tarkoittaa *täällä*. Toisin sanoen, mitä on tehtävä maantieteellä – entä maantieteelle – tässä kontekstissa, missä se sitten onkin? Miten ottaa paikallisuus huomioon sellaisin tavoin, jotka ovat aina suhteessa muihin ja toisiin? Miten pistää kapuloita tuhkokoneen rattaisiin tässä ja nyt yhtä hyvin kuin silloin ja siellä?

Toiseksi asiayhteyden tarkeys viittaa radikaalin maantieteen itsereflektion välttämättömyyteen suhteessa tieteen tekemiseen. Sikäli kuin tieto on aina representationaalisen lisäksi performatiivista, kuvaamisen ohessa tuottavaa, oivaltavan lisäksi uusintavaa, on tarpeen kysyä, miten maantiede on eri aikoina osallistunut. Silloinkin – ja ehkä erityisesti silloin – kun se on pyrkinyt rajaamaan yhteiskunnallisen tai poliittisen rajapintansa mahdollisimman tarkasti ja hallitusti tai puhdistamaan itsensä ”politiikasta”.

Itselflektio on perusteiden kriittistä tarkastelua. Tämä on vaikeampaa kuin luulisi. Jos katsoo esimerkiksi akateemisen tiedontuotannon maantiedettä ja sen valtasuhteita, on ilmeistä, että ”globaali tiedeyhteisö” on hierarkioiden, ulossulkemisten ja vaientamisten kyllästävä, erontekojen läpikir-

jomaa tienoota. Toisaalta jokainen suomalaisissa yliopistoissa aikaansa viettänyt tuntee ne paineet, joita päätön ihmisten ja rahojen kilpailutus ja toimeentulon prekarisointi aiheuttavat. Näiden ristiriitaisten suhteiden ja niitä koskevien kysymyksenasettelujen äärellä radikaalius ei kuitenkaan ole julistuksellinen kysymys, se ei ole lihaan poltettu ”brändi”. Jos jotain, sen tulisi asettua poikkiteloin sitä akateemista tuotantotaloutta vastaan, joka synnyttää paljon positioitumisia ja manifesteja ja vähemmän sellaista vaiivhaisesti jatkuvaa kysyvää liikettä, joka kovertaa maata erilaisten haitallisten oletusten, tottumusten ja käytäntöjen alta.

Akateeminen muoto-oppi ironisoi lähtökohtaisesti yritykset julistautua radikaaleiksi ja suuntautua kohti sellaisia kysymyksiä, jotka voivat tehdä tutkijoiden olosta epämuikavan. Lopulta radikaali maantiede on paitsi yhteiskunnallinen velvoite myös tavoittamattomuudessaan viheliäinen lupaus: loputon työsarja. Tieteentekijöiden osallisuus hyväksikäyttävän väkivallan (valtarakenteiden tuottaman väkivallan, luontoon kohdistuvan väkivallan, tutkijoihin itseensä kohdistuvan henkisen väkivallan) järjestyksessä on (tai sen pitäisi olla) ilmeistä ja jossain määrin väistämätöntä – mutta tuon määrän ja määräytyvyyden tilan pienentäminen on viisas tavoite. Mitä on unohdettu, jotta *tässä* voidaan puhua ”radikaali-maantieteestä”? Keiden ja minkälaiset tiedot on sysätty sivuun, jotta myös oma tieteellinen asiantuntijuutemme voi uusintua esteittä? Minkälaiset reunaehdot määrittävät tässä esittelemiämme tietämisen tapoja? Ketkä ovat kirjoittaneet näitä rivejä? Ja ehkä kysymyksistä tärkeimpänä: Miten pysytään valppaana näille reunaehdoille päästämättä irti osallistumisen ja toiminnan vaateesta – siitä riskistä, jota yhteiskunnallinen osallistuminen ristiriitojen, kiistojen ja osallisuuden olosuhteissa merkitsee?

Ehkä radikaali maantiede on ennen kaikkea ongelma, nimi sellaiselle kysymisen liikkeelle, joka pyrkii sekä osallistumaan että kyseenalaistamaan tuon osallistumisen reunaehdot. Kysymään ja sittenkin osallistumaan – vailla ristiriidatonta maaperää. Radikaali maa(to)ntiede?

TUOMO ALHOJÄRVI & HEIKKI SIRVIÖ
Teemanumeron toimittajat